

Morgondagens skärgårdsbo

- migration och skärgårdsliv i tre områden

PM Dan Sundblom, Migrationsinstitutet

NORDISKA
SKÄRGÅRDSSAMARBETET 1978 - 2018
SVERIGE • ÅLAND • FINLAND

Morgondagens skärgårdsbo

Avsikten med projektet är att skapa pålitlig information som stöd för att upprätthålla en levande skärgård.

Tre huvudsakliga frågeställningar:

- Varför flyttar människor till skärgården?
- Varför flyttar människor från skärgården?
- Hur uppfattar skärgårdsbor sin levnadsmiljö?

Skärgårdsområdena och målgruppen

- Tre skärgårdsområden: **Stockholms skärgård**, **Ålands skärgårdskommuner**, **Åbolands skärgård**
- Skärgård definierad som öar utan fast vägförbindelse till fastlandet, eller Fasta-Åland
- Målgrupperna för enkätstudien, ålder 20-65:
- 1. Bofasta (bor i skärgården)
 - 1a bott mindre än 10 år i skärgården
 - 1b bott längre än 10 år i skärgården
- 2. Utflyttade (flyttat från skärgården under de senaste 10 åren)

Enkäten

- Teman som behandlas:
 - **Flytten till och från skärgården** (t.ex. flyttmotiv, vart man flyttade)
 - **Utbildning och sysselsättning** (t.ex. vad man arbetar med)
 - **Familjesituation och boende** (civilstånd, hur och med vem man bor)
 - **Serviceutbud** (t.ex. upplevelse av hur offentliga och privata tjänster fungerar)
 - **Kommunikationer och teknologi** (t.ex. färjor, telefoni och nätuppkoppling)
 - **Trivsel, fritidsverksamhet & påverkningsmöjligheter** (t.ex. Vilka faktorer påverkar positivt och negativt på ens trivsel i skärgården)
 - **Framtidsutsikter** (t.ex. Vad skulle få dig att flytta från skärgården?)
- Både öppna och slutna frågor

Respondenterna

- Sammanlagt 1191 enkätsvar, svarsfrekvens 26,5%
- Svarsfördelning mellan områdena: Stockholm 365 (30,6 %), Åland 369 (31,0 %) Åboland 457 (38,4 %)
- 57,1 % kvinnor, 42,2 % män
- Medelålder 50 år

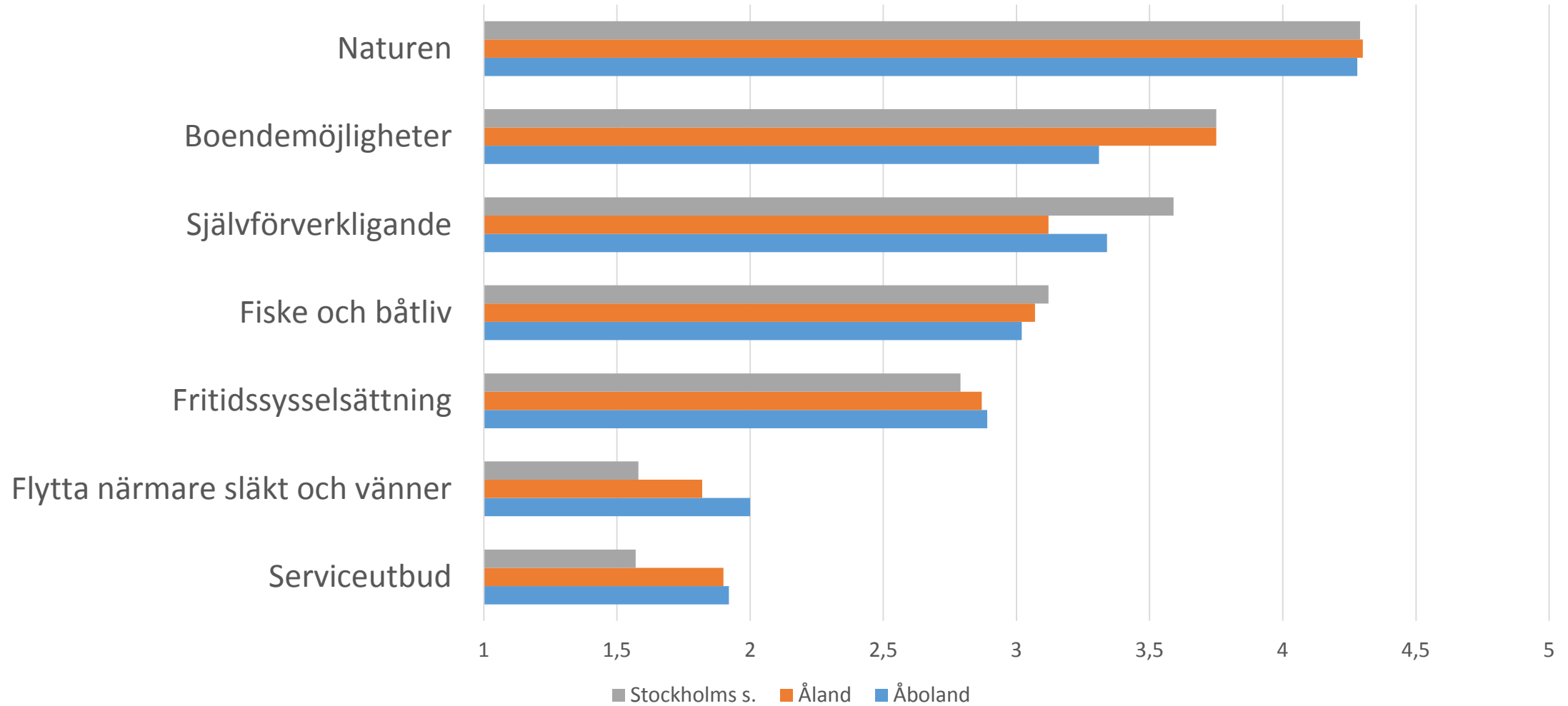
Inflyttarna – bott mindre än tio år i skärgården

Centrala frågor:

- Varför har man flyttat till skärgården?
 - Vad är bättre/sämre jämfört med tidigare boplats?
 - Hur tog skärgårdssamhället emot en?
 - Tänker man bo kvar i skärgården?
-
- Sammanlagt 280 svar, (73 Åboland, 71 Åland, 137 Stockholm)
 - Medelålder 51 år

Flyttmotiv

Vilka faktorer passar in på att du flyttat till skärgården? Skala 1-5 (N=269)
1=hade ingen inverkan alls, 5 = hade väldigt stor inverkan

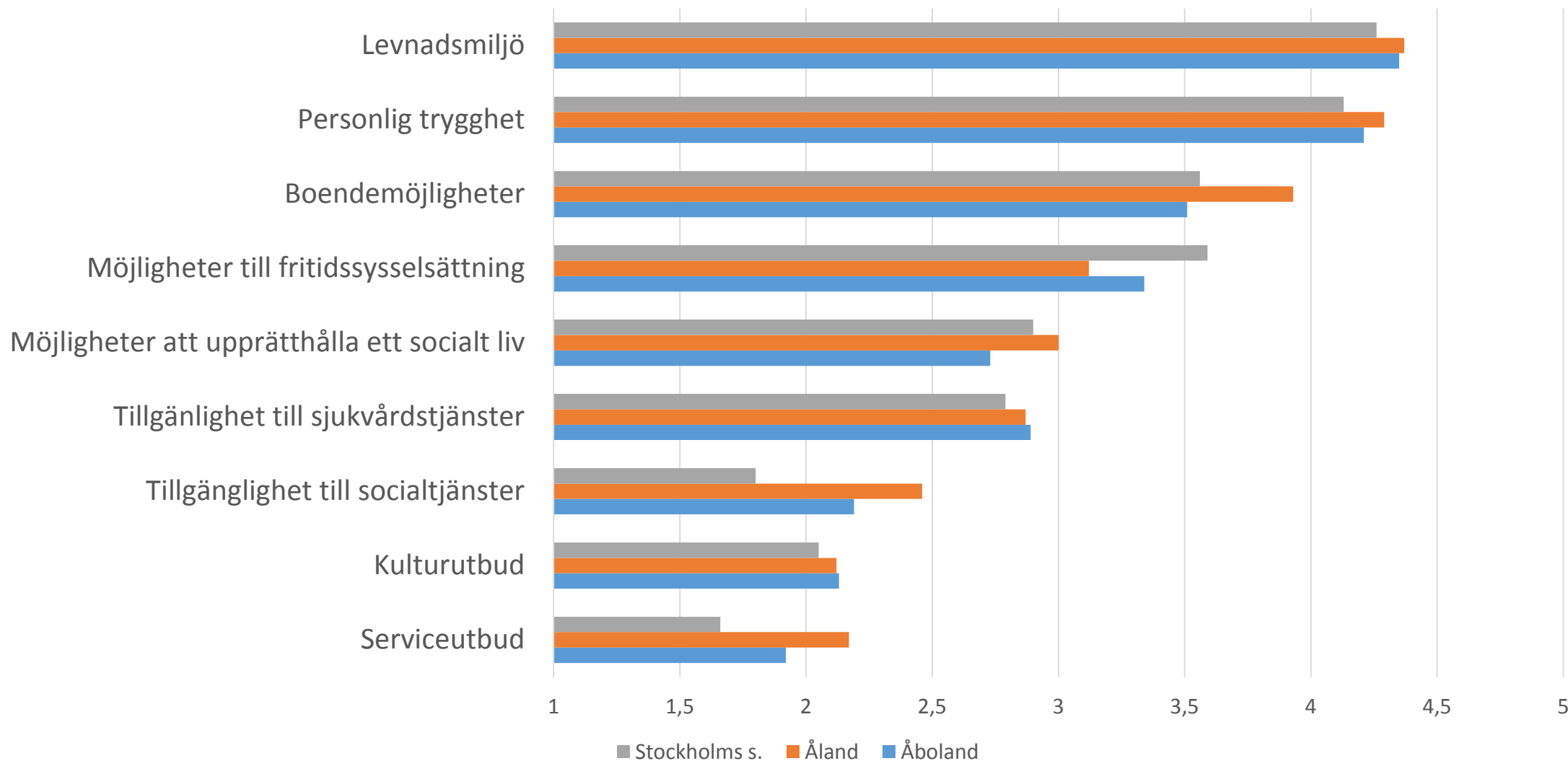
Flyttmotiv Vilka faktorer passar in på att du flyttade till skärgården?

Svarsalternativ 4 och 5 (hade stor inverkan och hade väldigt stor inverkan) Skala 1-5
(N=269)

	Stockholm	Åland	Åboland
Byte av arbetsplats	12%	24%	15%
Flyttade till hemkommun efter examen	1%	5%	12%
För barnens bästa	15%	23%	7%
Återvände till hemorten	9%	21%	28%
Flyttade ihop med partner	14%	22%	29%

Förändring jämfört med tidigare bostadsort.

Skala 1-5 (N=278), 1= blev mycket sämre, 5 = blev mycket bättre

Upplevelse av hur lokalsamhället tog emot dig när du flyttade till ön.

	Stockholm	Åland	Åboland
Kände mig mycket välkommen, lätt att bli en del av samhället	56 %	56,1 %	59,4 %
Kände mig delvis välkommen, tog en tid att bli en del av samhället	39,2 %	37,9 %	40,6 %
Kände mig inte alls välkommen, har inte blivit en del av samhället	4,8 %	6,1 %	0 %

Inflyttarna - sammanfattning

- Man flyttar till skärgården på grund av dess unikheter. Detta är mest framträdande i Stockholms skärgård. Sociala band och eget ursprung viktiga förklarande faktorer vid flytt till Åbolands och Ålands skärgårdar.
- Största positiva förändringar jämfört med tidigare levnadsort är i Levnadsmiljön . Största negativa förändring i förhållande till tillgängligheten till offentliga tjänster och kultur och serviceutbud.
- Majoriteten av respondenterna tyckte att det gick lätt att bli en del av samhället.

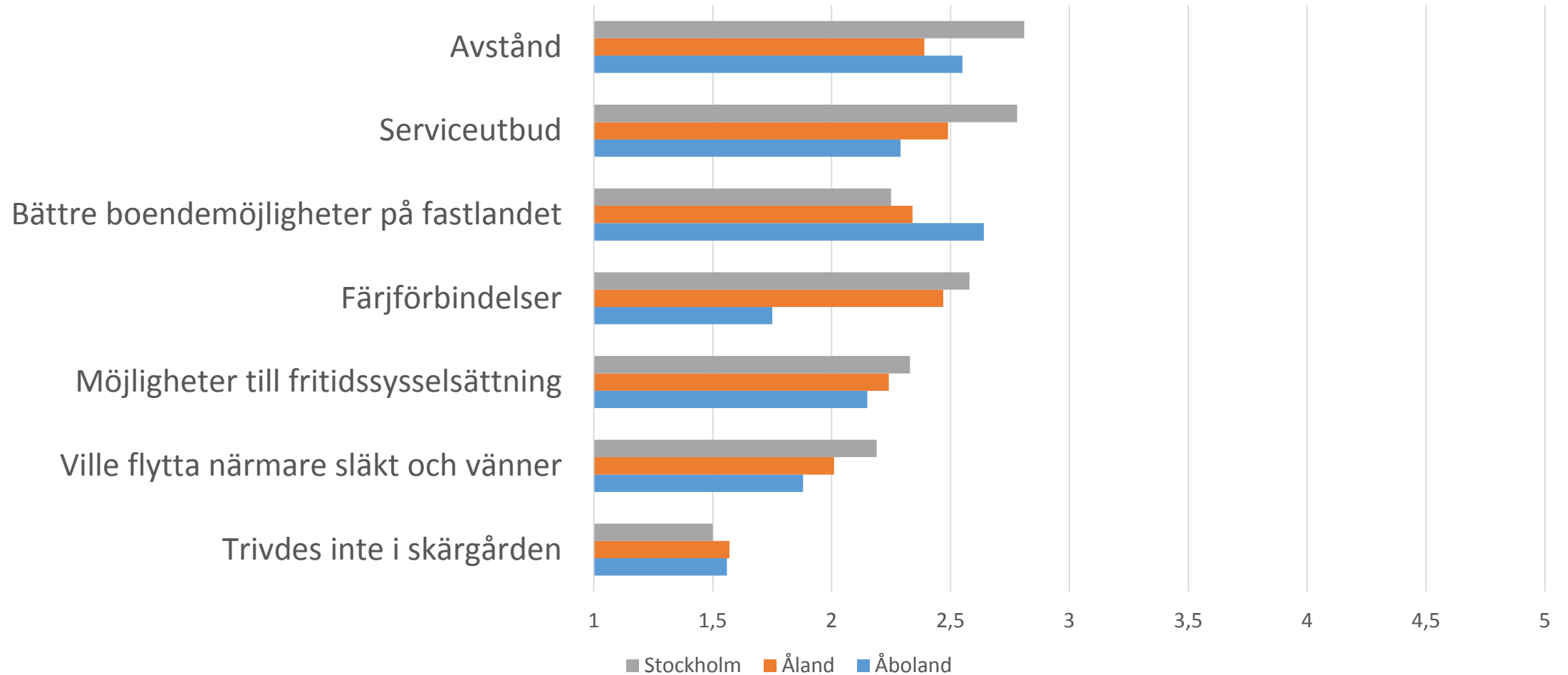
Utflyttarna – flyttat ut under de tio senaste åren

Centrala frågor:

- Varför flyttade man ifrån skärgården?
 - Vad är bättre/sämre jämfört med tidigare boplats?
 - Hur upplever man att privata och offentliga tjänster fungerade i skärgården?
 - Kan man tänka sig att flytta tillbaka till skärgården?
-
- Sammanlagt 217 svar, (Åboland 104, Åland 80, Stockholm 33)
 - Medelålder 41 år

Flyttmotiv

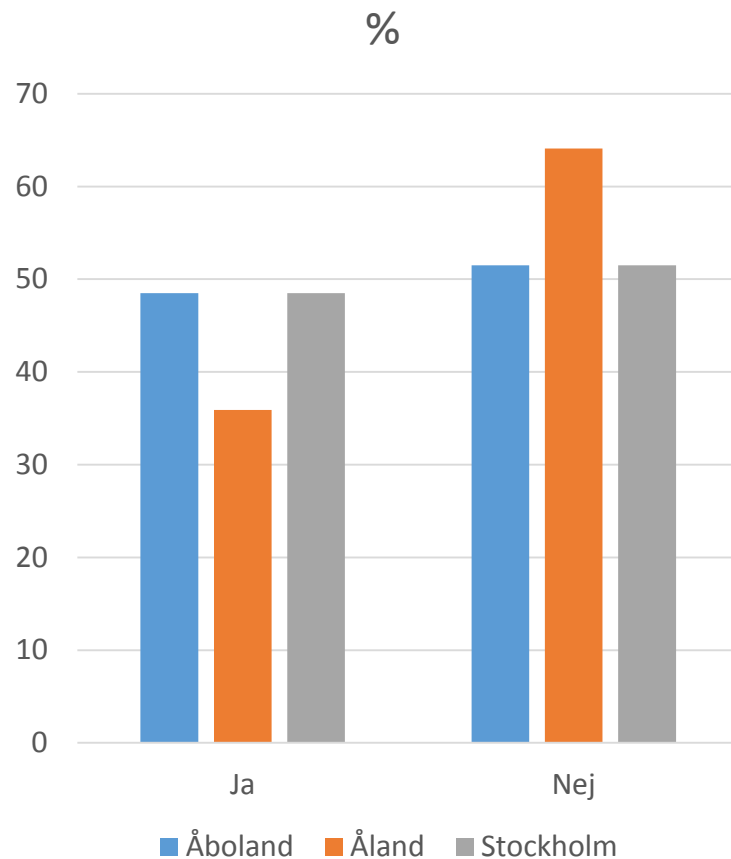
Vilka faktorer passar in på att du flyttade från skärgården? Skala 1-5, 1=hade ingen inverkan alls, 5 = hade väldigt stor inverkan

Flyttmotiv - svaren 4 och 5 (hade stor inverkan och hade väldigt stor inverkan)

	Stockholm	Åland	Åboland
Var arbetslös och fick arbete på annan ort	16,1 %	7,7 %	6,9 %
Byte av arbetsplats	20 %	24,7%	20,2%
Börja studier på annan ort	16,1 %	30,7%	44,9%
För barnens bästa	22,6%	28,4%	20,2%

Kan du tänka dig flytta tillbaka till skärgården inom loppet av fem år? (N=210)

Ja-svar

- Kommer att flytta till skärgården när **barnen** flyttat hemifrån.
- Min tanke är att flytta tillbaka när jag **jobbat** några år och eventuellt börjar bli dags att bilda **familj** och trivs bättre ute "i skogen" än inne i städer.
- Har **ärvt** en tomt i min hemkommun, vill gärna bygga hus där om skola och dagis känns bra för framtida **barn**.
- Flyttar direkt när jag hittar **arbete***
- Om **färjorna** hade bättre turfördelning på dygnet.
- Har familj och vänner kvar på ön, samt kommer **ärva** mark och byggnader

Kan du tänka dig flytta tillbaka till skärgården inom loppet av fem år? Nej-svar

- Inte innan **pensioneringen**, vi är beroende av att båda har arbete.
- Jag älskar att bo på ö men har tyvärr **inte råd** att köpa hus där
- För dåliga **trafikförbindelser**, dåligt med **trygg inkomst** och möjlighet att få ett arbete. Man får jobba billigt på många jobb för att klara sig
- Jag vill bo i ett större samhälle med mera **möjligheter**. Kortare avstånd, mera **utbud** av allt, fritid, hälsovård, kultur mm. Vill kunna gå i butiken, utan att alla vet vem du är.
- Sambon jobbar i Mariehamn så blir jobbigt att pendla & jag jobbar på sjön så blir även där svårt att få det att fungera med små **barn** i familjen.
- Min ambition är att flytta tillbaka senast när jag blir **pensionär**. Om det fanns **fiber** skulle jag eventuellt kunna flytta ut tidigare.

Utflyttning från Åbolands och Ålands skärgårdar – registerdata

<i>Cox regression utflyttningsrisk</i>			
	Kvinnor	Män	Alla
<i>Född i skärgården</i>	0,552***	0,476***	0,509***
<i>Född i utlandet</i>	0,825	0,723	0,799
<i>Finskspråkig</i>	1,863***	2,240***	2,005***
<i>Varken fi eller sv språkig</i>	1,165	1,252	1,183
<i>Högskoleutbildad</i>	1,004	1,304*	1,149
<i>Arbetslös</i>	1,084	1,772***	1,394**
<i>Löneinkomst (log)</i>	1,013	1,024	1,016
<i>Ålder</i>	0,946***	0,937***	0,942***
<i>Förälder</i>	0,784*	1,063	0,900
<i>Gift</i>	0,752**	0,925	0,838*

- Jämförelse mellan utflyttare och fastboende 2006-2015, 20-65 åringar.
- Utflyttningsrisken högst bland med finskspråkiga
- För män ökar arbetslöshet och högskoleutbildning flyttbenägenheten
- För kvinnor minskar föräldraskap och äktenskap utflyttningsrisken
- Är man född i skärgården minskar utflyttningsrisken
- Med ökad ålder minskar utflyttningsrisken något

Utflyttarna - sammanfattning

- I enkäten framstod inga enskilda orsaker till att man flyttat bort från skärgården. De långa avstånden uppfattades som den största flyttorsaken. I Åboland hade många flyttat på grund av studierna.
- Nästan hälften av de som flyttat från Stockholms och Åbolands skärgårdar kan tänka sig flytta tillbaka inom loppet av fem år. I Åland är andelen lite över en tredjedel.
- I Ålands och Åbolands skärgårdar är det finskspråkighet som ökar utflyttningsrisken mest. Att vara född skärgårdsbo minskar risken för utflyttning.

Nuvarande skärgårdsbor

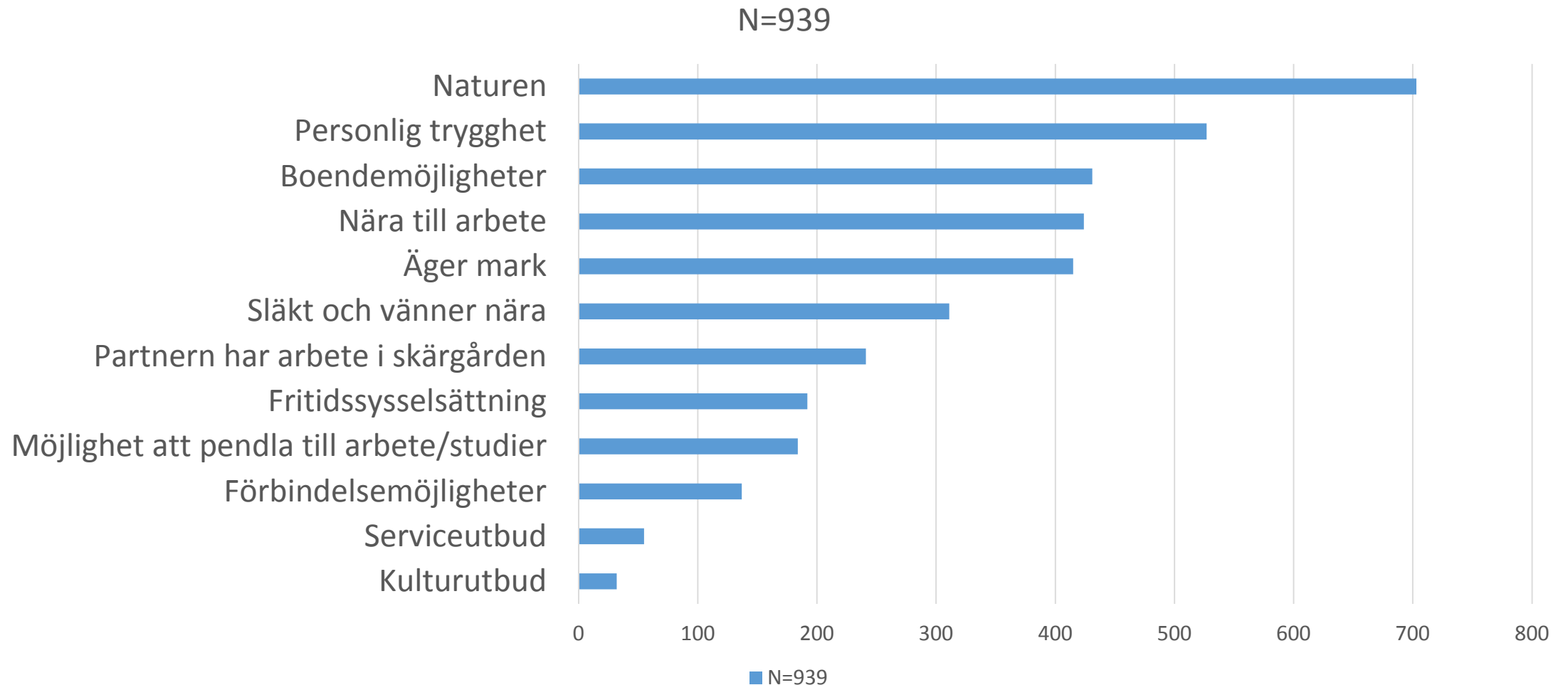
Centrala frågor:

- Varför bor man i skärgården?
- Hur upplever man att privata och offentliga tjänster fungerade i skärgården?
- Trivs man i skärgården? Varför, varför inte?
- Hur upplever man sina påverkningsmöjligheter?
- Tror man att man bor kvar i skärgården om 10 år?

Skärgårdsbor – tidigare anknytning till orten

%	Stockholms s.	Åland	Åboland
Född / uppvuxen på orten, minst ena föräldern hemma här	21,5	41,5	46,5
Född / uppvuxen på orten föräldrarna inflyttade	6,3	1,7	2,6
Annan släktanknytning	15,1	9,1	6,4
Partnern från orten	17,2	22,6	18,2
Ingen släktanknytning	39,9	25,1	26,3
Totalt	100 (331)	100 (287)	100 (346)

Vilka faktorer inverkar på att du är fastboende i skärgården?

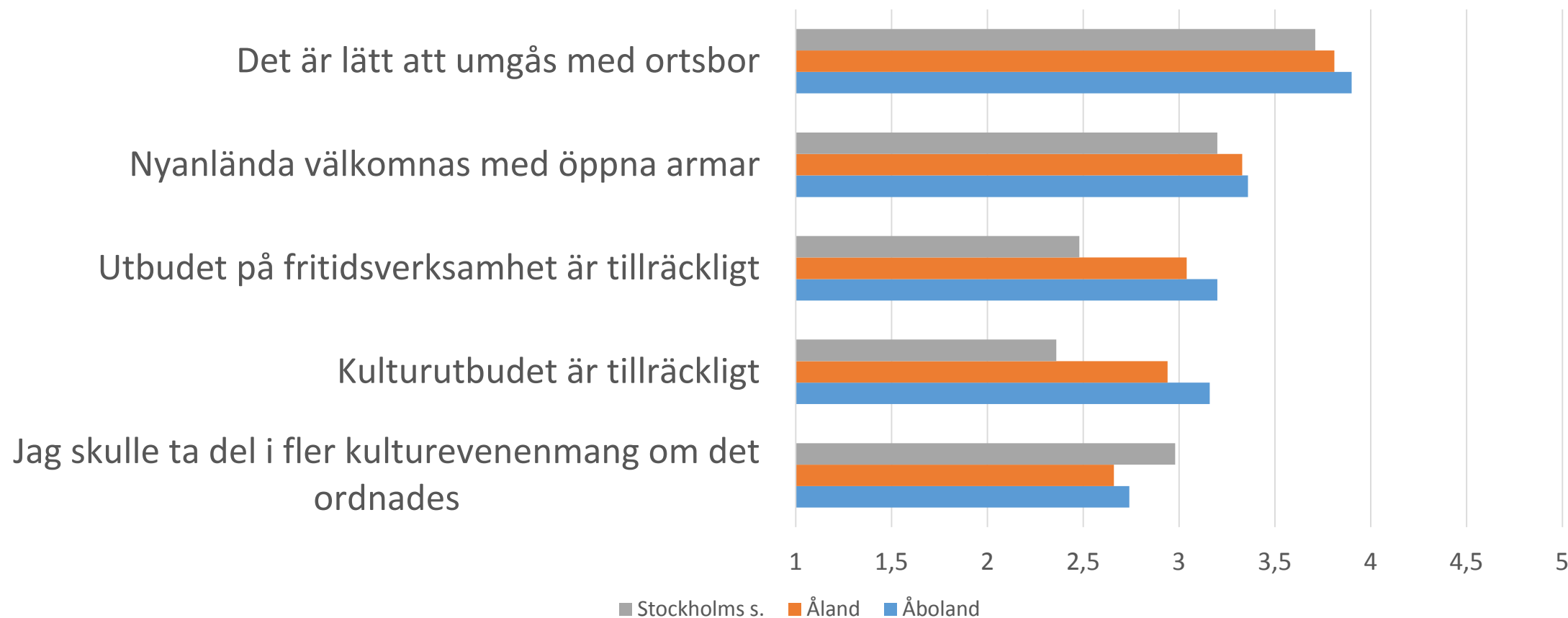
Distansarbete

- mest i Stockholms skärgård, 29,8 procent av de tillfrågade
- Motsvarande andel i Ålands skärgård 18,6 procent, och i Åbolands skärgård 20,3 procent

%	Stockholm	Åland	Åboland
Ja, flera gånger i veckan	13,8	6,9	8,2
Ja, flera gånger i månaden	11,6	6,9	7,5
Ja, högst en gång i månaden	4,4	4,8	4,6
Nej, men jag skulle ha möjlighet till det	15,6	13,4	9,6
Nej, jag har ingen möjlighet till det	54,5	68	70
N=786	n=275	n=231	n=280

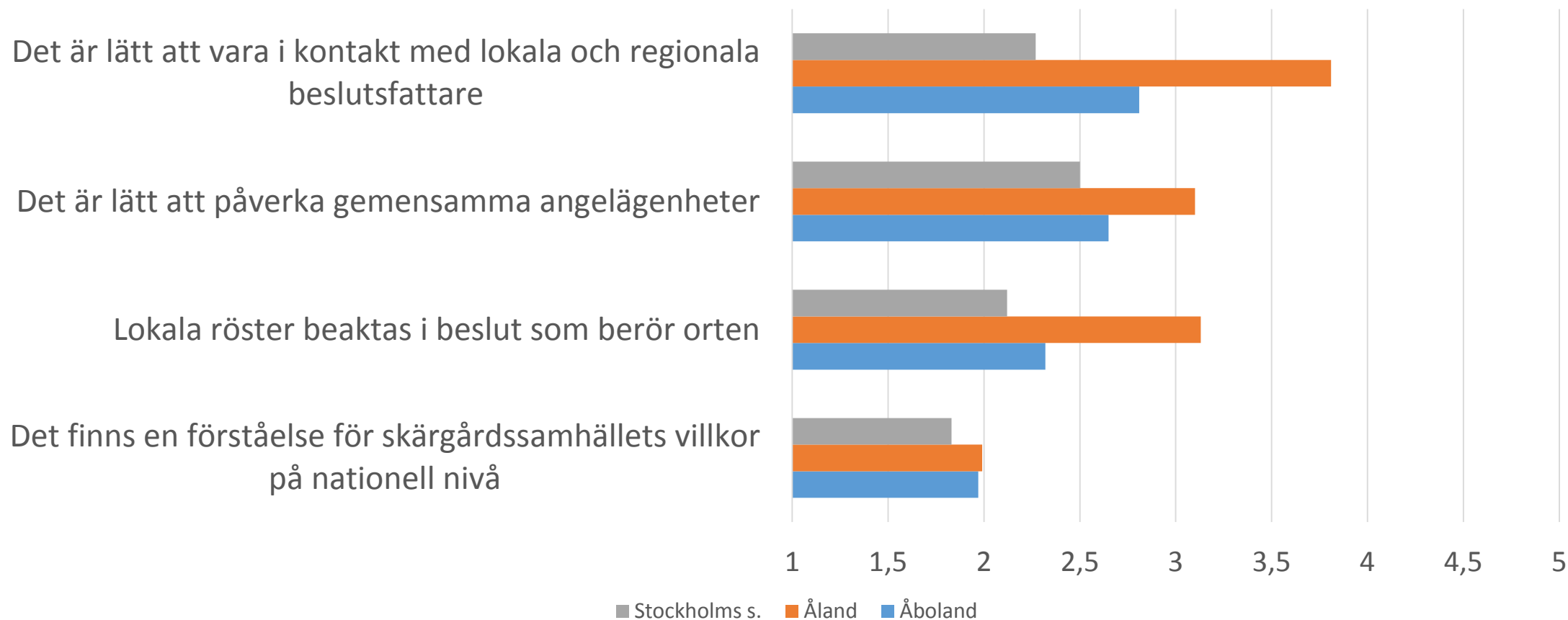
Påståenden om ortsbor och fritidsverksamhet

1 = Stämmer inte alls, 5 = Stämmer mycket väl

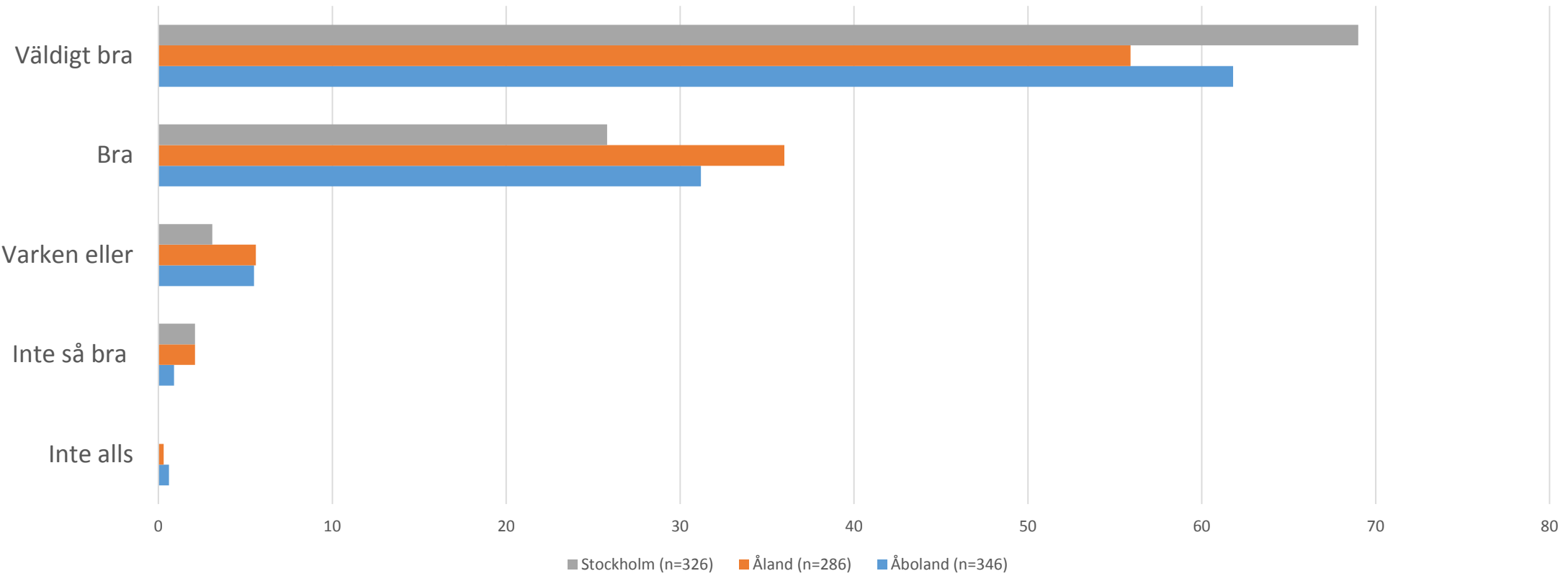
Påståenden om påverkningsmöjligheter

1=Stämmer inte alls, 5=stämmer mycket väl

Trivsel på hemön

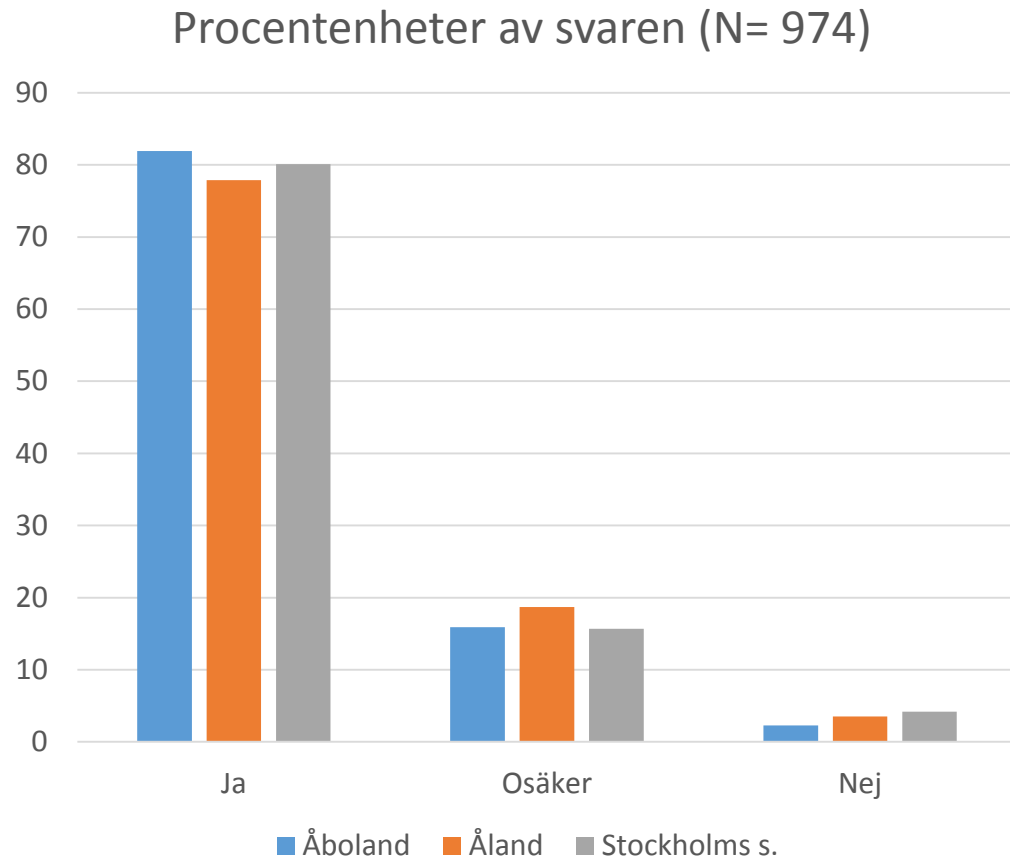
Trivsel på hemö i procentenheter, N=958

Trivsel

- Trivseln på väldigt hög nivå.
- Kvinnor anger en högre grad av trivsel än männen, förutom på Åland.
- Små variationer i ålder men av över 50 åringarna anger 65 procent att de trivs väldigt bra, medan samma andel av 35-49 åringarna är 58 procent.
- 56 procent av dem som bor på hyra anger att de trivs väldigt bra medan andra boendeformer ger 64 procent.

Tror du att du kommer bo kvar i skärgården i om 10 år? Motivera ditt svar.

Ja-svar

- **Familjeföretaget** och **hemmet** håller mig här*
- Äger **mark** här och har alla **släktingar** här.
- Huset, **arbetsplatsen**, får inte min man att flytta.*
- Har byggt upp mitt liv och min **gård** här. Skulle jag vara yngre skulle jag flytta p.g.a. alla försämringar. Men snart **pensionär** och räknar med att stanna här i lugn och ro.
- Så länge jag har ett bra **arbete** och **färjorna** kör så hålls jag här.
- Jag **trivs** här och **familjen** också. **Jobbet** funkar och det kommer möjligheter att jobba lokalt också vartefter. Naturen och vattnet!
- **Barnen** är nu i dagisåldern och vi ser gärna att de får växa upp på orten

Osäker-svar

- Jag vill det och det är det vi satsar på, men man vet aldrig hur det blir för vår dotter och med **skola**. Idag är hon enda fastboende barnet. **Flyttar** fler barnfamiljer ut så stannar vi garanterat!
- The lack of **job** opportunities and lack of **social** life on the island
- Måste få mera **jobb** här ute. Orkar inte **pendla**
- Dåliga **kommunikationer** med fastlandet. Inget **kulturutbud**. Inget **café**.
- Har bostad på annat håll, som passar bättre när jag blir till åren kommen
- Kommunen* gör inget för att det ska **bli lätt att bo** på öarna. Man **tar bort** återvinningstationer, rustar inte badplatser mm. Man bryr sig bara om stadskärnan.

Nej-svar

- Nej men när jag blir **pensionär** kan jag tänka mig att bo där, men inte nu med tanke på jobbet och de **sociala** aspekterna samt bristande **kulturellt** liv
- Står inte ut när **samhället dör** ut.
- Vill vara närmare **barn** och **föräldrar** och övriga släktingar.
- Det är allmänt för **svårt** att bo i skärgården
- **Äldreomsorgen**
- För **dyrt**.
- Kommer söka **jobb** på fastlandet och kommer därför inte kunna bo kvar
- Pga dåliga **förbindelser**

Vilka är det som tänker bo kvar om 10 år?

- De som äger sitt boende (82,9% i St, 84,5% i Ål, och 85,6% i Åb),
jfr med hyresgäster (68,6 % i St, 44,7% i Ål, och 68,3% i Åb)
- Släktanknytning, född och/eller uppvuxen på orten ena föräldern
från orten (84,5% i St, 86,6% i Ål, och 85,7% i Åb)
jfr ingen släktanknytning (77,3% i St, 62,5% Ål, och 78% i Åb)
- Ålder, 60+ år (84% i St, 77,1% i Ål, och 84,9% i Åb)
jfr 20-34 år (66,7% i St, 66,7 i Ål, och 72,7% i Åb)
- Barn i hushållet (75,9% i St, 88,0% i Ål, och 88,8% i Åb),
jfr barnfritt hushåll (81,4% i St, 73,1% i Ål, och 78,5% i Åb)

Nuvarande skärgårdsbor - sammanfattning

- Skärgården uppfattas som en bra boendemiljö. Trivseln är på hög nivå bland samtliga grupper men högst bland med kvinnorna i Stockholms skärgård.
- Påverkningsmöjligheterna uppfattas som goda i Ålands skärgård.
- Fyrafemtedelar av de tillfrågade tror att de bor kvar i skärgården om tio år. Hyresgäster och under 35 åringar osäkrast på om de tänker bo kvar.

Rapportering

- Monografi utgivet av Migrationsinstitutet i Finland hösten 2018
- Artikel om barnfamiljer med Pia Liljeroth i Tidskriften Skärgård våren 2018